

ПРИЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТА «ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ»

Постановка проблеми. У час занепаду національних цінностей дуже гостро постає питання підняття культурної спадщини нашого народу, наших традицій, що передавалися з покоління в покоління і робили український народ особливим і неповторним. Професійна діяльність учителя технологій специфічна, вона має елементи творчості властивої людині цілеспрямованої діяльності, що відзначена неординарністю, оригінальністю, нешаблонністю мислення, відчуття, дій. Саме опора на композиційну діяльність допоможе в ефективній підготовці сучасного, творчо активного фахівця. Учитель має великі можливості через свій навчальний предмет прилучити до краси, добра, культури та інших національних чеснот. Досвід світової і вітчизняної педагогічної думки переконливо доводить, що постійне перебування особистості під впливом матеріальної і духовної культури рідного народу необхідне для найповнішого розкриття і розвитку її природних здібностей, оскільки саме за таких умов етнопсихологічні особливості підростаючого покоління певного народу розвиваються найдоцільніше.

Аналіз попередніх досліджень. Як показав аналіз наукових джерел, нині зроблено лише перші кроки у дослідженні проблеми формування національної самосвідомості у студентів педагогічних вузів. Майже не досліджувалися педагогічні основи формування національних цінностей у майбутніх учителів трудового навчання, а також не визначено методики їх формування. До того ж специфіка підготовки вчителів технологій потребує поєднання набутих умінь, знань і навичок трудової діяльності студентів з формуванням самовираження у художній творчості.

Питання розвитку творчої діяльності учнів та студентів розглядаються у працях відомих учених: В. Давидова, З. Калмикової, В. Кан-Калика, О. Леонтьєва, С. Максименка, В. Моляко, Н. Никандова, Я. Пономарьова, З. Слєпко та інших. Творчість науковці розглядають по-різному. За визначенням С. Смирнова, творча діяльність є засобом інтенсивного розвитку інтелектуальних можливостей і особистісних якостей тієї людини, яка навчається. В. Петрушин казав, що творчий процес – це діяльність людини, яка направлена на створення чогось нового, оригінального продукту у галузі ідей, мистецтва, а також виробництва й організації. Новизна, яка виникає в результаті творчої діяльності, може мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. За словами В. Моляко творчість – це така діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове, чого до цього часу не було.

Метою цієї статті є розгляд можливостей прилучення майбутніх учителів технологій до національної культури у процесі вивчення предмета «Основи композиції».

Виклад основного матеріалу. Можливість виховного впливу на студентів через зміст навчальних предметів, що об'єднуються художньо-трудою діяльністю, ґрунтується на емоційному сприйнятті кожною особою тих поглядів, подій та фактів, що утворюють основу самосвідомості. Процес засвоєння студентами цінностей і створення на їх основі конкретних переконань та поглядів пояснюється теорією В. Вернадського про механізми цінностей, виходячи з якої, в основі виховуючого навчання важливого значення набуває процес перетворення конкретного навчального матеріалу в особистісні цінності, які будуть визначати ставлення студентів до свого народу, його історії, культурних та духовних надбань.

Розвиток творчої діяльності майбутніх учителів технології – це сукупність властивостей особистості, що забезпечує включеність майбутнього фахівця в процес створення нового. Цей процес припускає внутрішньо системне й міжсистемне перенесення знань і вмінь у нові ситуації, зміну способу дій у процесі рішення творчих

задач. Причому творча діяльність спрямована на одержання нових істотних властивостей, ознак, якостей, кінцевого продукту практичної й розумової праці, а також випробовування своїх власних можливостей у всіх проявах інтелектуального, емоційного і предметно-перетворювального життя.

Під час підготовки вчителів технологій не віддображено здобутки української народної педагогіки, не використовуються виховні, розвивальні та формувальні функції української побутової культури і народного мистецтва. У процесі викладання викладачі надмірно захоплюються формуванням у студентів чисто практичних умінь та навичок, але зовсім не розглядають особливості українських ремесел, побуту та мистецтва, а також їх відродження. Так, у змісті програми з практикуму у навчальних майстернях майже повністю ігнорується народознавчий компонент, а саме, ні у теоретичній, ні у практичній частині ми не зустріли згадувань про народні промисли та ремесла.

А робота над композицією потребує найголовніше творчої діяльності, оригінальності мислення, пошуку оригінальних рішень у різних умовах. Творча діяльність – це засіб інтенсивного розвитку інтелектуальних здібностей і особистісних якостей людини.

Будь-яка діяльність, зокрема композиційна, можлива, коли особа володіє необхідними способами її виконання. У декоративно-прикладній творчості успіх реалізації творчого задуму в матеріалі залежить від рішення поставлених задач на рівні ескіза, готового виробу. Добре розроблений ескіз виробу у результаті виключає композиційні недоліки, невиправдані витрати матеріалу і часу на тривалий технологічний процес. В області композиції майбутні вчителі технологій, мають вирішувати проблеми організації образотворчої площини на основі знань закономірностей орнаментальної системи (симетрія, ритм, рівновага, раппорт). Тут доцільно прилучати майбутнього вчителя технологій до національної культури, розглядати особливості формотворення та композиційних рішень орнаментики власного народу. У процесі навчання необхідно сформуванню умінь визначати вдалі поєднання, їх можливі комбінації, загальний колористичний ряд, національні традиції. Низький рівень сформованості творчої активності характеризується низькими знаннями, формальним прийняттям культурних цінностей, репродуктивним характером засвоєння композиційних знань, стереотипністю мислення, низьким пізнавальним інтересом, пасивністю в ситуаціях композиційної взаємодії, відсутністю мотивації досягнення в творчих видах навчальної діяльності. Досвід творчої діяльності цього рівня накопичується через досвід іншого. Рівень власної творчої активності особистості тут недостатній. Характеризується готовністю успішно оволодіти готовими знаннями, енергійною відтворюючою діяльністю. Нижня межа рівня характеризується пасивністю, відсутністю інтелектуальної ініціативи. Студент залишається, в основному, в рамках уже знайденого способу дії. Формування композиційних умінь безпосередньо пов'язане з формуванням навиків роботи з лінією, плямою, кольором. Від наявності цих навиків залежить рівень виконавчої майстерності майбутніх учителів технологій. Навики роботи з різними матеріалами і технікою, що удосконалюються до рівня майстерного володіння ними.

Таким чином, у підготовці майбутнього вчителя технології до композиційної діяльності велике значення надається навчанню основам композиції як засобу формування необхідного рівня композиційної грамоти і композиційного мислення в системі мови декоративного мистецтва. У розробленій моделі підготовки майбутнього вчителя технологій до творчої діяльності, що формує професійний рівень, чинником визначено оволодіння основами композиції. З цих позицій і оцінюється реальний стан професійної підготовки майбутнього вчителя технологій з наряду декоративно-прикладної творчості.

Система національних цінностей інтегрує почуттєво-емоційний, інформативний, діяльнісний компоненти, які і є структурними складовими цього явища. Ці складові діють взаємопов'язано, доповнюючи і збагачуючи один одного.

Щоб учитель міг передати свій досвід і сформувані національні й духовно-моральні цінності, він має сам володіти: методичним умінням; майстерністю педагогічного

спрямування; національна спрямованість оточуючого навчального середовища.

Отже, національні цінності майбутнього вчителя технологій виражаються такими ознаками: розвитком національної самосвідомості, наявністю необхідних знань національної культури, здатністю і потребою сприймати і перетворювати дійсність за законами національних традицій, умінням реалізовувати свій досвід у власній діяльності.

Національна свідомість особистості ґрунтується на спадкоємності поколінь та їх нерозривному зв'язку з національними цінностями народу, що формувалися під впливом географічних, історичних, культурологічних, соціологічних, економічних та політичних умов кожної держави. Ознаки національного образу окремого українця є складовою української нації і входять у систему українських національних цінностей. У вирішенні завдань національної системи виховання незаперечною є роль педагога. Отже, перш ніж виховувати, вихователь-педагог має сам бути носієм національних цінностей. Національні цінності майбутніх учителів технологій можуть бути якісно сформовані, якщо до їхньої професійної підготовки включити такий складовий компонент, що міститиме народознавчі відомості про українську побутову культуру та народне мистецтво, а його зміст буде спрямований на виховання національно свідомої особистості.

Висновок. Вирішення проблеми формування національних цінностей у майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки можливе за умови збагачення її змісту цінностями української побутової культури та народного мистецтва. Провідні компоненти такого збагачення мають складатися з формування теоретичного і практичного досвіду студентів з національного виховання та з педагогічного керівництва викладачів.

Література:

1. Белова Ю.Ю. Національні цінності як історичне явище у свідомості українців/ Ю.Ю. Белова // Зб. наук. праць Бердянського державного пед. університету (Педагогічні науки). – № 4. – Бердянськ: БДПУ, 2002. – С. 60 – 69.
2. Андрощук І.В. Формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю/ Г.В. Андрощук. – Хмельницький, 2008.
3. Гевко О. І. Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07/ Гевко Оксана Іванівна. – К., 2003. – 209 с.
4. Концепція національного виховання студентської молоді: додаток до рішення колегії МОН: (протокол № 7/2-4 від 25 червня 2009 р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.mon.gov.ua/newstmp/2009_1/13_07/koncept.doc
5. Белова Е.К. Системный подход к формированию способностей учащихся к техническому творчеству / Е.К. Белова // Збірник наукових праць – Харків : Українська інженерно-педагогічна академія. – 2006. – № 13. – С. 245.
6. Павлова А.А. Проблемы формирования содержания обучения техническому творчеству студентов инженерно-педагогических специальностей в курсе дисциплин метрологического профиля / А.А. Павлова, Е.Е. Рихтер // Збірник наукових праць. – Харків : Українська інженерно-педагогічна академія. – 2006. – № 13. – С. 73.

У статті йдеться мова про необхідність прилучення майбутніх учителів технологій до національної культури у процесі вивчення предмета «Основи композиції».

Ключові слова: професійна діяльність, композиція, національна самосвідомість, творча діяльність, культурні цінності.

В статье идет речь о необходимости приобщения будущих учителей технологий к национальной культуре в процессе изучения предмета «Основы композиции».

Ключевые слова: профессиональная деятельность, композиция, национальное самосознание, творческая деятельность, культурные ценности.

The article dealt with the need for initiation of future teachers of technology to national culture while learning the subject «Basics of Composition»

Keywords: professional activity, composition, national consciousness, creativity, cultural values.